

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2022. № 11.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.11.61>

УДК 338.48

Г. О. Фесенко,

молодший науковий співробітник кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу й іноземних мов,

Херсонський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9462-8573>

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В СТРАТЕГІЇ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ХЕРСОНСЬКОГО РЕГІОНУ

H. Fesenko,

Junior Researcher of the Department of Hotel and Restaurant

and Tourism Business and Foreign Languages,

Kherson State Agrarian and Economic University

PROBLEMS AND PROSPECTS OF TOURISM DEVELOPMENT IN THE POST-WAR RECOVERY STRATEGY OF THE KHERSON REGION

У статті розкрито негативні наслідки впливу воєнних дій на туристичну сферу України. Встановлено, що в Україні спостерігають негативні зміни, а подекуди й зупинення повноцінного функціонування туризму в деяких регіонах країни. Акцентовано, що незважаючи на бойові дії, які по цей час не припиняються в країні туризм продовжує функціонувати та подекуди нести волонтерський характер. Встановлено, що пошук пріоритетних напрямків відтворення та розвитку туристичної сфери на рівні регіонів у післявоєнний

період та вирішення вже існуючих проблем є актуальним питанням сьогодення, від якого залежить подальше майбутнє туристичної галузі України та її представлення на міжнародному рівні. Визначено, що туристично-рекреаційні ресурси Херсонщини дозволяють розвивати практично всі види туризму. Акцентовано, що Херсонщина з наявним потенціалом має всі шанси стати туристичною столицею Півдня України. Проаналізовано динаміку функціонування суб'єктів туристичної діяльності на Херсонщині до 2020 року. Під час дослідження даної проблематики виокремлено ряд основних факторів, що стримували динамічний розвиток внутрішнього і в'їзного туризму в Херсонській області до вторгнення Росії та визначено основні проблеми з якими зіткнеться туристична галузь в регіоні після завершення війни. Розкрито перспективи розвитку туристичної сфери в стратегії післявоєнного відновлення Херсонського регіону. Запропоновано основні напрями майбутнього відновлення та розвитку туристичного галузі на Херсонщині. Практичне значення проведеного дослідження полягає у виявленні сильних сторін і зовнішніх можливостей, які можуть бути покладені в основу конкурентної стратегії розвитку туризму в післявоєнному відновленні і реалізовуватися через перелік заходів, спрямованих на їх використання і посилення.

The article revealed the negative consequences of the influence of military actions on the tourism sphere of Ukraine. It has been established that negative changes are observed in Ukraine, and here and there stopping the full functioning of tourism in some regions of the country. It is emphasized, that despite the hostilities, which still do not stop in the country, tourism continues to function and in some places carry a volunteer character. It has been established that the search for priority directions for the reproduction and development of the tourism sector at the level of regions in the post-war period and the solution of already existing problems is an urgent issue of today, which depends on the further future of the tourism industry of Ukraine and its representation at the international level. It was determined that the tourist and recreational resources of the Kherson region allow

for the development of almost all types of tourism. It was emphasized that Kherson Oblast with its existing potential has every chance to become the tourist capital of Southern Ukraine. The dynamics of the functioning of tourism entities in the Kherson region until 2020 were analyzed. During the study of this issue, a number of main factors that restrained the dynamic development of domestic and inbound tourism in the Kherson region before the invasion of Russia were identified, and the main problems that the tourism industry in the region will face after the end of the war. The prospects for the development of the tourism sector in the post-war recovery strategy of the Kherson region are revealed. The main directions of the future recovery and development of the tourism industry in the Kherson region are proposed. The practical significance of the conducted research lies in the detection of strengths and external opportunities that can be laid as the basis of competitive strategy for the development of tourism in the post-war recovery and be realized through a list of measures aimed at their use and strengthening. The creation of an effective strategy for the revival of tourism in the Kherson region is the key to the speedy recovery and future development of the tourism industry in the region. The strategy for revitalizing tourism in the Kherson region should take into account not only all the negative factors that the region will face after de-occupation, but also those factors that restrained the dynamic development of tourism even before the start of war. It should anticipate not only the restoration and creation of new necessary tourist infrastructure, but also the formation, popularization and development of new and promising types of tourism which will fully reveal the existing potential of the region. This will make it possible to revive tourism in the Kherson region and expand the geography of domestic tourism.

Ключові слова: туристична діяльність, регіональний розвиток, післявоєнне відновлення, туристично-рекреаційний комплекс регіону, деокуповані території.

Key words: tourist activity, regional development, post-war recovery, tourist and recreation complex of the region, de-occupied territories.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток світового туристичного ринку і його глобалізація свідчать про те, що туризм є невід'ємним атрибутом життя будь-якого цивілізованого суспільства. Аналіз функціонування туристичних ринків розвинутих країн свідчить про суттєве відставання темпів розвитку вітчизняного ринку, ще до початку воєнного стану в Україні. Україна має високий туристично-рекреаційний потенціал. На її території зосереджені унікальні природні та рекреаційні ресурси, об'єкти національного і світового визнання культурно-історичної спадщини. У багатьох регіонах представлений широкий спектр потенційно привабливих туристичних об'єктів і комплексів, які користуються великою популярністю в українських і закордонних туристів. Наявність різноманітних туристично-рекреаційних ресурсів країни дозволяє розвивати практично всі види туризму, в тому числі рекреаційний (пляжний), культурно-пізнавальний, діловий, активний, оздоровлюючий і екологічний туризм, а також морські та річкові круїзи, сільський туризм та ін.

Але, останні роки Україна зазнає суттєвих потрясінь, спричинених коронавірусною інфекцією, яка розпочалась у 2020 році, та повномасштабним вторгненням Росії 24 лютого 2022 року на територію України. Війна в нашій державі суттєво вплинула не лише на життя українського народу, але й на світову економіку. В Україні, в якій туристична сфера вважається молодою галуззю спостерігають негативні зміни, а подекуди й зупинення повноцінного функціонування туризму в деяких регіонах країни. Проте, варто відмітити, що незважаючи на бойові дії, які по цей час не припиняються в країні туризм продовжує функціонувати.

Сфера туризму стала в Україні нести подекуди волонтерський характер, адже з початком війни багато туристичних баз відпочинку та готелів надали прихисток для біженців з окупованих територій та територій, на яких ведуться бойові дії, а заклади харчування готують обіди для переселенців, волонтерів та захисників України. Якщо внутрішній туризм хоч і не так активно, але продовжує розвиватися, то ситуація з міжнародним туризмом набагато складніша. Адже наразі небо в Україні закрите, та людей цікавлять виїзди закордон не з метою подорожування, а з метою евакуації. Але, всі розуміють,

що рано чи пізно війна закінчиться, і сфера туризму як і будь-яка інша галузь економіки України буде потребувати відновлення. Тим паче, що в Світі є приклади, коли після війни країни швидко відроджували туристичну сферу, при цьому кількість іноземних туристів в порівнянні з довоєнним часом тільки зростала. Тому, актуальним питанням сьогодення є майбутнє відновлення галузі туризму в Україні та якнайшвидше виведення з кризового стану, шляхом пошуку пріоритетних напрямків відродження та розвитку туризму в регіонах, в яких було припинено повністю функціонування туризму, зокрема в Херсонській області.

Метою статті Визначення основних довоєнних проблем туристичної сфери в Херсонській області та пошук пріоритетних способів відродження туризму на Херсонщині.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Дослідженням розвитку туристичної сфери в Україні займалися багато вітчизняних та закордонних вчених, а саме: Дворської І., Смирнова І., Любіцева О., Бейдика О., Бондаренка М., Василевської Я. Проте темі розвитку туризму у воєнний та післявоєнний час приділено досить мало наукових праць, тому дане питання є актуальним та потребує подальшого вивчення.

Результати дослідження. У сучасних умовах господарювання індустрія туризму є однією із головних рушійних сил відновлення економіки. Ще до війни в Україні туризм тільки починав активно розвиватися, тому потребував визначення чітких стратегічних пріоритетів, фінансової підтримки та організаційно-управлінського регулювання від держави. Індустрія туризму в Україні - досить молода галузь бізнесу. На момент здобуття Україною незалежності українська туристична галузь перебувала в кризовому стані, оскільки пріоритети розвитку були зосереджені на матеріальному виробництві, а сфера послуг фінансувалася за залишковим принципом.

З кризовим станом в туристичній сфері Україна знову зустрілась ще у 2020 році, проте поступово адаптувавшись до змін, які відбувалися у всьому Світі в сфері послуг, індустрія туризму продовжила розвиватися і як повідомляє голова Державного агентства розвитку туризму (ДАРТ) Маріяна Олеськів

Україну за 2021 рік відвідали 4 271 991 іноземних туристів, що на 26,3% більше, ніж у 2020 році. Цей показник вищий, ніж у попередній рік, проте в 3,5 рази нижчий, ніж був до пандемії. Тому ще в 2021 році в Україні були проблеми, які потребували нагального вирішення в галузі туризму. Але події лютого 2022 року призвели до істотних негативних впливів не лише у сфері туризму, але й у інших галузях національної економіки. COVID та військовий конфлікт 2022 року стали чинниками серйозних зменшень туристичних потоків, що, в свою чергу, спонукало до зменшення фінансових надходжень до балансу нашої країни [1]. За підрахунками ДАРТ за перші 4 місяці 2022 року представники туристичної галузі України сплатили на 18% менше податків, ніж за аналогічний період 2021 року. Так, загальна кількість платників податків, які займаються туристичною діяльністю, за перші місяці війни в середньому скоротилася на 10%. При цьому зафіксовано, що кількість юридичних осіб знизилася на 17%, а фізичних – на 7% [2].

Як зазначається в Законі України «Про туризм», держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямків розвитку економіки та культури, створюючи умови для туристичної діяльності [3]. І це не дивно, адже туризм в даний час стає все більш важливою галуззю економіки багатьох країн, в тому числі країн, на території яких відбувалися раніше, або продовжують відбуватися воєнні дії. Незважаючи на багатство України туристичними ресурсами, вони по цей день використовуються нерівномірно. У той же час, часто туристи відчують незручності, незадоволеність і навіть в деяких випадках дефіцит туристських послуг. Пошук пріоритетних напрямків відтворення та розвитку туристичної сфери на рівні регіонів у післявоєнний період, та вирішення вже існуючих проблем є актуальним питанням сьогодення, від якого залежить подальше майбутнє туристичної галузі України та її представлення на міжнародному рівні.

Прикладом конкретної антикризової стратегії відновлення туристичної індустрії після збройного конфлікту є ситуація в Грузії. Російсько-грузинський військовий конфлікт 2008 року негативно вплинув на всі галузі економіки Грузії, особливо на сектор подорожей та туризму. Якщо проаналізувати

загальний показник в'їзного туризму до Грузії у 2008 році, то в цілому кількість міжнародних відвідувачів збільшилась на 23% та становила 1,3 млн міжнародних відвідувачів, але це відбулося лише через стрімке збільшення іноземних туристичних потоків перед війною (завдяки започаткуванню стратегічного планування у сфері туризму). До конфлікту лише 2-3 відсотки населення світу чули про Грузію. Після завершення військового конфлікту в Грузії відчули шалений сплеск туризму та впізнаваності у світі [4].

Із соціально-економічної точки зору розвиток туризму країни впливає і на регіони. Це проявляється в тому, що завдяки розвитку туристичної сфери відбувається збільшення грошових потоків в регіон, з'являються нові робочі місця, збільшуються податкові збори, розвиваються комунікаційні системи, підвищуються професійні компетентності, культура і освіченість населення. Негативними чинниками є зростання цін на місцеві товари і послуги, земельні та інші природні ресурси, нерухомість, відбувається відтік грошових коштів за кордон при перевазі туристичного імпорту, загострюються екологічні та соціальні проблеми. З огляду на той факт, що в період кризи доходи громадян скорочуються, а специфічні потреби, що задовольняються туристичною галуззю, залишаються колишніми (або ростуть під впливом психологічних навантажень на населення), внутрішній туризм на сучасному етапі стає основним інструментом для їх задоволення.

Управління стійким розвитком сферою туризму в регіоні - складна, багатогранна проблема, її складовою частиною є пошук, формування і раціональне використання ресурсів, серед яких важливе місце займають об'єкти туристичної привабливості. Проблеми розвитку туризму в регіонах і нездатність їх вирішення традиційними методами об'єктивно вимагає аналізу факторів що визначають напрямки розвитку туристських рекреацій в регіоні. Формування визначальних напрямків регіональних туристських рекреацій базується на вихідному розвитку економічного простору регіону, яке представляю собою територію, що поєднує безліч об'єктів і зв'язків між ними: населені пункти, аграрні і промислові підприємства, господарсько освоєні та рекреаційні площі, транспортні і інженерні мережі і т. д.

Туристично-рекреаційний комплекс регіону, як велика відкрита динамічна соціально-економічна система, схильна до впливу різних зовнішніх і внутрішніх факторів, роль яких в будь-який момент часу може бути різною по силі, тривалості та напрямку впливу. Тому виявлення, облік, аналіз і класифікація цих факторів є найважливішими завданнями для формування, функціонування та розвитку туристичних рекреацій в регіоні. Також важливим питанням не враховуючи всіх післявоєнних проблем, для регіону залишається якість надання туристичних послуг. За рахунок якої необхідно підвищити ефективність використання рекреаційно- туристичного потенціалу.

Херсонська область, є геополітично і геокультурно значущим регіоном України, територією, яка має значні запаси природних ресурсів, широкий вихід до Дніпровської водної магістралі. В Україні Херсонщина відома тим, що має вихід одночасно до Чорного та Азовського морів, а в світі Херсонщина була пізнавана завдяки єдиній в Європі природній пустелі - Олешківські піски, яку ще називають Херсонська пустеля. Наразі, Херсонщина стала відомою у всьому Світі, як область, яку в березні місяці окупувала Росія, та на території якої проходять жорстокі воєнні дії. Проте Херсонщина завжди буде Україною та з часом має всі шанси стати туристичною столицею Півдня України. Але, важливо відмітити, що разом з проблемами, з якими зіткнеться сфера туризму на Херсонщині після деокупації залишаться також невирішені довоєнні проблеми, які також потребують детального аналізу з пошуком раціональних шляхів вирішенням.

Унікальний туристичний комплекс Херсонської області формують неповторні Херсонські плавні – дельта Дніпра, унікальні горні ландшафти – «Станіславські кручі», яскраве солоне озеро Сиваш та один з найбільших за площею в світі(більше 100 гектарів) рукотворний ліс. Виняткове положення природних умов та історичної спадщини Херсонської області дозволяють розвивати на її території різні види як внутрішнього, так і в'їзного туризму. Херсонська область – рідкісна територія, яка одночасно поєднує такі природні явища як море, пустеля, ліс та гори. Саме така місцевість має конкурентні переваги для формування та розвитку потужного курортно-туристичного

комплексу, повинна бути максимально привабливою для туризму, відпочинку та рекреації.

Основна проблема розвитку туризму на Херсонщині, яка простежувалась ще до вторгнення Росії - неефективне та нераціональне використання природних ресурсів. Також важливо те, що не було сформовано чіткої стратегії розвитку індустрії туризму і її регулювання. Нажаль, у зв'язку з воєнним станом в Україні статистичні дані по туризму у 2021 році не оприлюднені на офіційних державних веб-ресурсах. Але з огляду на попередні роки можна зробити висновок, що незважаючи на широкі природні, ресурсні, історичні можливості туристична сфера на Херсонщині не мала динамічного розвитку(табл 1).

Таблиця 1. Кількість туристів, обслугованих туроператорами

Роки	Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, усього	У тому числі		
		в'їзні (іноземні) туристи	виїзні туристи	внутрішні туристи
2009	128096	4356	6284	11745
2010	94156	3494	6046	84616
2011	37672	1623	3696	32353
2012	17494	35	6512	10947
2013	16122	5	7863	8254
2014	15818	1	8332	7485
2015	11720	-	7234	4486
2016	16584	-	10090	6494
2017	20278	-	14747	5531
2018	26130	-	19702	6428
2019	28113	7	23607	4499
2020	13767	-	8234	5533
2020 до 2009 у %	10,7	-	131	47,1
2020 до 2019 у %	48,9	-	34,8	122,9

**2000-2010 роки інформація наведена за даними управління туризму та курортів Херсонської обласної державної адміністрації, починаючи з 2011 року – за даними форми державного статистичного спостереження №1-туризм (річна) „Звіт про туристичну діяльність”.*

Пандемія, спричинена коронавірусною інфекцією у 2020 році зумовила скорочення кількості туристів обслуговуваних туроператорами та турагентами вдвічі але, якщо говорити про ситуацію станом на 2009 рік, то простежується

вагоме зменшення туристів, які обслуговуються туроператорами та турагентами (в 9 разів).

Варто відзначити, що у 2020 р. в умовах пандемії та дієвих обмежень великої популярності у Херсонській області набув водний туризм, спортивний, сільський, агро- та зелений туризм, різні види винного та гастрономічного. Дані категорії дозволяють задовольняти попит на туристичні послуги у будь-яку пору року, за будь-яких обставин. Це і кайтинг, і яхтинг по Дніпру, прогулянки на байдарках та сабах по Херсонських плавнях, гонки на квадроциклах Олешківською пустелею та лісом, рибалка у тихих куточках або на штучно створених ставках, полювання, театр під відкритим небом на базах зеленого відпочинку, відвідування шафранових полів та «долини тюльпанів», захопиви подорожі козацькими шляхами. Проте, враховуючи проблеми, з якими зіштовхнеться туристична сфера на Херсонщині після закінчення війни в Україні багато традиційних та популярних видів туризму відійдуть на другий план, так як вони прямо можуть загрожувати життю туристів, натомість з'являться нові.

Негативні процеси у сфері туризму в Херсонській області повинні стимулювати до розвитку не тільки окремих підприємців, а й відповідні регіональні органи влади. Херсонська область має всі шанси стати центром розвитку внутрішнього туризму на Півдні України, підвищити рівень привабливості для іноземних туристів, забезпечити конкурентні переваги порівняно з іноземними курортами. Тому відродження туристичної сфери та планування майбутньої стратегії розвитку у Херсонській області після деокупації доречно розглядати враховуючи всі фактори, які перешкоджали її повноцінному функціонуванню до початку воєнного конфлікту.

В якості основних факторів, що стримували динамічний розвиток внутрішнього і в'їзного туризму в Херсонській області до лютого місяця є:

- нерозвинена туристична інфраструктура, недостатня кількість готельних засобів для розміщення приїжджаючих в область громадян, відсутність мережі малих готелів, дефіцит транспортного парку, обслуговуючого туристичні групи;

- відсутність позитивного туристичного іміджу Херсонської області на державному та світовому рівнях;
- роз'єднаність і неузгодженість дій суб'єктів туристичного бізнесу;
- відсутність реклами туристичних можливостей області, як на території області, так і на рівні України в якості потенційного туристичного регіону;
- не розвинена система підприємств швидкого харчування, орієнтованого на приготування страв місцевої кухні;
- недостатнє регіональне та державне інвестування в сферу туризму;
- відсутність єдиного довідника по Херсонській області з даними з історії регіону, статистики, пам'яток, культурних програм, розваг, шопінгу;
- доцільність формування туристичного продукту, який сприяє впізнаваності області.

До чинників, які будуть стримувати динамічний розвиток сфери туризму на Херсонщині після завершення війни можна віднести:

- Усунення всіх наслідків воєнних дій, які можуть загрожувати життю та здоров'ю туристів;
- Реставрація пошкодженої туристичної інфраструктури;
- Відновлення зруйнованих пам'яток культури;
- Ремонт дорожніх шляхів;
- Неможливість швидкого відтворення пляжного та пішохідного туризму через мінування територій та берегової лінії;
- Погіршення туристичної привабливості регіону;
- Дефіцит фінансування у сферу туризму, як не в основну галузь економіки країни;
- Зменшення кваліфікованих кадрів у сфері туризму в зв'язку з еміграцією
- Зниження рівня соціально-економічного життя населення.

Як ми розуміємо, на усунення усіх вищезазначених факторів необхідний тривалий час та значні капіталовкладення, проте при розробці ефективної стратегії розвитку регіону у післявоєнний період, державній підтримці та раціональному використанні наявних ресурсів процес відновлення туристичної

галузі на Херсонщині може бути значно пришвидшений.

Повнота використання туристично-рекреаційного потенціалу регіонів залежить від єдності поглядів органів управління туристичною галуззю та бізнесових кіл щодо використання природно-географічних та соціокультурних особливостей для розбудови туристичної інфраструктури в регіоні і наявності інноваційних форм організації взаємодії між туристичними підприємствами, спроможними втілити ці погляди на практиці, враховуючи всі негативні фактори з якими зіткнеться сфера туризму після деокупації Херсонщини.

Зростаюча конкуренція між територіальними утвореннями за залучення туристів та інвесторів в економіку регіонів диктує необхідність застосування більш ефективних маркетингових інструментів і розробки нових тактичних і стратегічних концепцій, що відповідають вимогам сучасної цільової аудиторії. Реалізуючи свою маркетингову стратегію, багато країн, міст і регіонів використовують подієвий маркетинг, популярність якого стрімко зростає. На сучасному етапі об'єднані території все більш потребують самореклами і довготривалих стратегій фінансового розвитку.

Основними напрямками майбутнього розвитку туристичного галузі на Херсонщині є:

- розроблення ефективної стратегії відновлення та розвитку туристичної галузі на Херсонщині після закінчення війни з урахування іноземного досвіду;
- формування сучасної нормативно-правової бази розвитку туризму і системи державного регулювання туристичної діяльності, в т. ч. системи заходів, що забезпечують безпеку в сфері туризму, а також спрямованих на стимулювання розвитку регіонального підприємництва в сфері туризму;
- розробка пріоритетних напрямків туризму в області, які будуть актуальними для Херсонського регіону (розвиток військово-історичного, етнографічного, сільського, водного і ін. видів туризму);
- популяризація туризму на Херсонщині за допомогою ефективних маркетингових інструментів;
- встановлення і регламентування діяльності організаційної структури управління розвитком туризму в області - регіональний офіс по туризму

Херсонської області;

- паспортизація об'єктів туристичної індустрії, інвентаризація всіх об'єктів культурної спадщини;
- субсидування процентних ставок по кредитуванню будівництва і реконструкції об'єктів туристичної індустрії;
- сприяння в професійній підготовці та перепідготовці кваліфікованих кадрів для туристичної індустрії регіону Херсонської області.

Підсумком реалізації даних стратегічних заходів буде формування широких можливостей для задоволення потреб українців та іноземних громадян в туристичних послугах. Туристична індустрія створює умови для підвищення доходів населення, внеску в розвиток економіки країни, в тому числі за рахунок збільшення податкових надходжень в бюджети, припливу іноземної валюти, збільшення кількості робочих місць.

На курортах Херсонщини необхідно створити такі умови відпочинку, щоб туристам, які виїжджають за кордон було вигідно повернути ці грошові потоки в середину країни. Цього можна досягти тільки за рахунок вищого рівня обслуговування та комфорту і нижчого рівня ціни, тобто за рахунок підвищення конкурентоспроможності.

Виявлені сильні сторони і зовнішні можливості можуть бути покладені в основу конкурентної стратегії розвитку туризму і реалізовуватися через перелік заходів, спрямованих на їх використання і посилення. При цьому слабкі сторони і зовнішні загрози можуть стати перешкодами для розвитку туризму в регіоні. Розглянемо вплив на досліджуваний об'єкт різних груп факторів. Результат аналізу впливу політичних, економічних, соціально-культурних, технологічних, природно-екологічних і правових чинників представлений в таблиці 2.

Таблиця 2. Рекреаційно-туристичний потенціал Херсонської області

Рекреаційно-туристичний потенціал	
Сильні сторони	Слабкі сторони
Херсонщина з початком війни стала впізнаваною у всьому Світі, та в майбутньому може стати регіоном для впровадження історично-воєнного туризму.	Значні руйнування туристичної інфраструктури та доріг у зв'язку з активними бойовими діями, які зараз відбуваються на Херсонщині.
Вигідне географічне розташування, м'який клімат та відносно сприятливі кліматичні умови для розвитку багатьох видів туризму.	Велика кількість херсонців, які покинули свої домівки у зв'язку з окупацією, що в майбутньому може стримувати внутрішній туризм регіону.
Прямий вихід до Чорного та Азовського морів та Дніпровської водної магістралі.	Малоефективна організація інформаційно-рекламного забезпечення туристичного комплексу на всіх рівнях.
Забезпеченість біологічними та біосферними ресурсами (різноманіття ландшафтів, велика кількість озер, лікувальні мінеральні грязі, об'єкти природного заповідного фонду).	Відсутність затверджених в установленому порядку генеральних планів розвитку рекреаційно-туристичних територій, їх забудови та механізму впровадження новітніх технологій.
Високий потенціал розвитку туристично-рекреаційної сфери.	Дефіцит висококваліфікованих кадрів у сфері туризму та рекреації.
Високий агропромисловий потенціал.	Наявна туристично-рекреаційна інфраструктура не відповідає міжнародним вимогам та стандартам.
	Незадовільний стан транспортної інфраструктури та технічно застарілий транспорт для обслуговування у сфері туризму.
	Рекреаційно-туристичний потенціал носить сезонний характер
Можливості	Загрози
Залучення іноземних інвесторів до відбудови пошкодженої інфраструктури Херсонщини та туристичної сфери в регіоні.	Довготривале відродження туристичної галузі на Херсонщині після закінчення війни.
Вдосконалення законодавства щодо розвитку туристичних територій та курортів.	Дефіцит державного фінансування у зв'язку з економічною кризою в Україні.
Активна реалізація регіональної програми розвитку туризму та рекреації Херсонської області.	Висока конкуренція з боку курортних міст Миколаївської, Запорізької та Одеської області, яка існувала й раніше.
Розвиток військово-історичного, зеленого, гастрономічного та водного туризму.	Відтік населення через довготривалу окупацію та скорочення робочих місць.
Впровадження ефективної маркетингової та рекламної діяльності у сфері туризму на національному та міжнародному рівнях.	Виникнення надзвичайних ситуацій природного (підтоплення, затоплення) та техногенного характеру (руйнування берегів Каховського водосховища та морського узбережжя, забруднення басейну р. Дніпро та акваторії Азовського, Чорного морів стічними водами тощо, замулювання річища Дніпра

Аналіз рекреаційно-туристичного потенціалу Херсонської області демонструє наявність сильних сторін та можливостей у розвитку туристичної галузі. Проте, варто відзначити, що на даний момент слабких сторін більше, ніж сильних, що не є дивним, адже Херсонщина проходить тяжке випробовування, яке несе з собою вагомі негативні наслідки.

Аналізуючи таблицю сильних і слабких сторін Херсонської області у туристично-рекреаційному напрямку отримуємо, що більшість чинників, що визначають успіх бренду «Херсонщина» мають високу оцінку. Якщо проаналізувати і зіставити можливості із сильними сторонами, приходимо до висновку, що необхідно впроваджувати додаткові комунікаційні та маркетингові заходи для залучення внутрішніх і зовнішніх туристів до регіону, зокрема:

- створення системи інформаційного забезпечення рекреаційно-туристичного потенціалу Херсонської області з метою подальшого формування стійкого позитивного образу території;
- організація і проведення на території Херсонщини заходів військово-історичного та подієвого туризму і широкий рекламний супровід заходів;
- проведення інформаційних і рекламних турів з метою ознайомлення з наявною та відбудованою інфраструктурою і природним потенціалом Херсонської області;
- розроблення нових туристичних маршрутів історично-воєнними місцями (Чорнобаївкою, Станіслав, Олександрівка і іншими місцями);
- формування системи географічних турів, як «Чумацький шлях», Дороги сиру і вина Бессарабії в Одеській області.

Виявлення впливу зовнішнього маркетингового середовища на кон'юнктуру ринків територіальних туристичних послуг, створює можливості для відродження різних галузей (готельно-ресторанного бізнесу, обслуговуючих видів діяльності, харчової промисловості, сільського господарства, спорту, рекреації).

Висновок та перспективи подальших досліджень. З початком військової агресії в Україні зі сторони Росії спостерігається продовження кризового стану в туризмі, а в регіонах, які знаходяться під тимчасовою окупацією РФ або там, де ведуться активні бойові дії взагалі припинення функціонування туристичної галузі. Пошук пріоритетних напрямків відродження та розвитку туризму після закінчення війни в даних регіонах є актуальним питанням сьогодення.

Херсонщина з березня місяця знаходиться під окупацією РФ. Такі події несуть негативний вплив не лише на населення регіону, але й на економіку країни та звичайно на сферу туризму. Детальне вивчення перспективи розвитку туризму у Херсонській області свідчить, що Херсонщина – це край, в якому будь-який вид туризму має шанси стати провідним. Туристично-рекреаційні ресурси Херсонщини здатні забезпечити поступовий динамічний розвиток туристичної галузі в післявоєнний час та зробити її конкурентоздатною на вітчизняному та світовому ринку, звичайно на це знадобиться певний час, але враховуючи наявний високий потенціал, то відродження туризму у Херсонській області за підтримки держави та іноземних інвесторів буде стрімким. Створення іміджу, туристичного образу території, підвищення її впізнаваності та ідентифікації за рахунок розвитку різних видів туризму є перспективним напрямком соціально-економічного розвитку Херсонщини.

Аналіз передумов та перспектив розвитку туризму на Херсонщині показав, що область має великі можливості стати одним із найрозвиненіших туристичних регіонів не лише України, але й Європи. Вигідне географічне розташування, наявна унікальна особлива флора і фауна, прямий вихід до двох морів, значна кількість прісноводних та солоних озер, комфортні кліматичні умови, архітектурна та історико-культурна спадщина, достатні матеріальні та людські ресурси – це все є передумовами становлення в майбутньому Херсонщини туристичною перлиною України.

Створення ефективної стратегії відродження туризму в Херсонській області є запорукою якнайшвидшого відновлення та в майбутньому розвитку туристичної галузі в регіоні. Стратегія відродження туризму на Херсонщині

має враховувати не лише всі негативні фактори, з якими зіткнеться регіон після деокупації, але й ті чинники, які стримували динамічний розвиток туризму ще до початку війни. Вона має передбачати не тільки відновлення та створення нової необхідної туристичної інфраструктури, але й формування, популяризацію та розвиток нових та перспективних видів туризму, які будуть повністю розкривати наявний потенціал області. Це дасть змогу відродити туризм в Херсонщині та розширити географію внутрішнього туризму України.

Література

1. Смирнов І., Любіцева О. Туристичний бізнес під час пандемії COVID-19: світовий та український досвід. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Туризм. № 3(2). 2020. С. 196-208. DOI: 10.31866/2616-7603.3.2.2020.221278.
2. Через війну надходження до держбюджету від тургалузі скоротилися на 18%. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/cherез-viynu-nadhodzhennya-do-derzhbyudzhetu-vid-turgaluzi-skorotilisya-na-18> (дата звернення 02.11.2022).
3. ЗАКОН УКРАЇНИ Про туризм (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 31, ст.24.
4. Дворська І. Туристична галузь після війни: чи можлива реанімація та антикризове управління? Інтернет-видання «Liga.net». 2022. URL: <https://blog.liga.net/user/idvorskaya/article/44952> (дата звернення: 29.10.2022).
5. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://tourism.gov.ua> (дата звернення: 17.10.2022).
6. Кукліна Т., Цвілий С., Журавльова С. Загальні тенденції розвитку світового туризму: від коронавірусу до військової агресії. Підприємництво та інновації. 2022. № 23. С. 12-15. DOI: 10.37320/2415-3583/23.2.
7. Городня Т.А. Пріоритети і стратегія розвитку туристичної індустрії в Україні. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vliet/2009_4/3/1_Horodnja.pdf. (дата звернення: 21.10.2022).
8. Талалай В. В. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної галузі в Україні. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації та науковий потенціал світу». Вінниця : Видавництво-друкарня «Діло». 2015. С.18-20.
9. Офіційний сайт управління культури Херсонської області. URL : <https://go.kherson.ua/index.php> (дата звернення : 5.10.2022).

References

1. Smyrnov, I. and Liubitseva, O. (2020), "Tourist Business During the Pandemic COVID-19: World and Ukraine Experience", *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu kul'tury i mystetstv. Seriia: Turyzm*, vol. 3(2), pp. 196-208. DOI: 10.31866/2616-7603.3.2.2020.221278.
2. State Agency for Tourism Development of Ukraine (2022), "Due to the war, revenues to the state budget from the tourism industry decreased by 18%", available at: <https://www.tourism.gov.ua/blog/cherez-viynu-nadhodzhennya-doderzhbyudzhetu-vid-turgaluzi-skorotilisya-na-18> (Accessed 02.11.2022).
3. Verkhovna Rada of Ukraine (1995), The Law of Ukraine "On Tourism", *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, vol. 31.
4. Dvors'ka, I. (2022), "Tourism industry after the war: is resuscitation and anti-crisis management possible?", *Internet-vydannia «Liga.net»*, available at: <https://blog.liga.net/user/idvorskaya/article/44952> (Accessed 29.10.2022).
5. State Agency for Tourism Development of Ukraine (2022), available at: <https://tourism.gov.ua> (Accessed 17.10.2022).
6. Kuklina, T. Tsvilyj, S. and Zhuravl'ova, S. (2022), "General trends in the development of world tourism: from coronavirus to military aggression", *Pidpryemnytstvo ta innovatsii*, vol. 23, pp. 12-15. DOI: 10.37320/2415-3583/23.2.
7. Horodnia, T.A. (2009), "Priorities and strategy for the development of the tourism industry in Ukraine", available at: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vliet/2009_4/3/1_Horodnja.pdf (Accessed 21.10.2022).
8. Talalaj, V.V. (2015), "The current state and prospects for the development of the tourism industry in Ukraine", *Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Innovatsii ta naukovyj potentsial svitu»* [Materials of the International Scientific and Practical Conference "Innovations and Scientific Potential of the World"], *Vydavnytstvo-drukarnia «Dilo»*, Vinnytsia, Ukraine, pp. 18-20.
9. Official website of the Department of Culture Kherson region (2022), available at: <https://go.kherson.ua/index.php> (Accessed : 5.10.2022).

Стаття надійшла до редакції 11.11.2022 р.